

TÜRKİYE'DE OYUN SOKAKLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME: ANKARA VE İSTANBUL ÖRNEKLERİ

İsmihan Artan^{1*}, Fatma Alisinanoğlu²,
Şuheda Bozkurt Yükçü³, A. Elif Işık Uslu⁴, Ezgi İbiş⁵, Dicle Akay⁶

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE, ismihan@hacettepe.edu.tr

² Prof. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, TÜRKİYE, fatmaalisinanoğlu@aydin.edu.tr

³ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE, suhedabozkurt@hacettepe.edu.tr

⁴ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE, aelifisik@hacettepe.edu.tr

⁵ Arş. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, TÜRKİYE, ezgiibis@hotmail.com

⁶ Arş. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, TÜRKİYE, dicleakay91@gmail.com

* Sorumlu Yazar

Abstract

An Examination of Play Streets in Turkey: Sample of Ankara and Istanbul

Play that related to all developmental areas and stages of human life takes and important place in children's life and is an occupation that children play every time and everywhere. Street is a place that children can reach easily. However it is neglected that streets should be arranged properly to children's use. Streets are not taken place in children's life. For some reasons such as traffic and safety, parents are concerned about their children playing on the street. Thus concept of "play street" has gained importance in order that children can play in naturel environment and the street that is near their home. When the play streets that offer to children natural playing environment are arranged properly, both all developmental areas of children are supported and the worries of parents about their children playing on the street are decreased. Accordingly, the aim of the research is to examine the play street in Ankara and İstanbul in terms of environment, materials, content, accessibility and cleanliness. The research design is "holistic multiple-case design" which is one of the case study designs; as for the sample of research is 10 play streets which was selected by purposive sampling method in Ankara and İstanbul. As a data collection tool was used to "Play Street Checklist" that is created by researchers. The data are analyzed with content analysis according to predetermined themes in the checklist. Results indicated that the play streets in İstanbul and Ankara are different from each other with regard to approach. The play streets in Ankara are mostly towards preschool children and predominantly are had materials while others in İstanbul are rich in terms of playground (spielplatzs, bowling and chess area etc.) towards all aged. Besides, the materials in the play streets in Ankara are not checked and repaired regularly. The play materials related the playgrounds (chess man etc.) do not exist always in the play streets in İstanbul. Unlike İstanbul, there is no a special activity to increase the use of the play streets in Ankara and these play streets are left to children's own choice only. When the play streets are examined in terms of the most important factor of security theme, results indicated that 7 of the 8 play streets in Ankara are open to traffic but there are warning signs for security. However the play streets in İstanbul are closed to traffic and equipped with security cameras. As a result, the fact that attempts to concept of play street in Ankara and İstanbul which are Turkey's biggest cities has been regarded as an

important improvement for Turkey. However increasing the qualities and the number of the play streets throughout Turkey will provide that children will gain maximum benefit from these play streets.

Keywords: Play, Play Street, Playgrounds

Özet

Tüm gelişim alanlarıyla ve yaşamın tüm dönemleriyle ilgili oldukça önemli bir kavram olan oyun, çocuğun hayatında çok önemli bir yer tutar ve çocuğun her zaman ve her türlü mekanda yapabileceği bir uğraştır. Çocukların oyun oynamak için en rahat ulaşabileceği yer ise sokaktır. Günümüzde sokaklar, çocuğun hayatında yeterince yer bulamamaktadır. Trafik ve güvenlik gibi sebeplerden dolayı ebeveynler, çocuklarının sokakta oynaması konusunda endişe duymaktadır. Bu nedenle çocukların oyunu doğal ortamlarda ve evlerinin yakınındaki sokaklarda oynayabilmeleri için “oyun sokağı” kavramı önem kazanmıştır. Bir sokağın ya da caddenin, bir takım kurallar dâhilinde çocukların kullanımı için ayrılmasıyla oluşan oyun sokakları, bazı özelliklere sahiptir. Çocuklara doğal bir oyun ortamı sunan oyun sokakları uygun şekilde düzenlendiği takdirde, hem çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyecek hem de ebeveynlerin çocukların sokakta oynamalarına ilişkin endişeleri azalacaktır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; Ankara ve İstanbul illerinde bulunan oyun sokaklarının çevre, materyal, içerik, ulaşılabilirlik ve temizlik açısından incelenmesidir. Araştırmanın deseni, durum çalışması desenlerinden biri olan “bütüncül çoklu durum deseni”; örnekleme ise amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen İstanbul ve Ankara illerinde bulunan 10 oyun sokağıdır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan “Oyun Sokağı Kontrol Listesi” kullanılmıştır. Veriler, kontrol listesinde önceden belirlenmiş olan temalar doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, İstanbul ve Ankara’da bulunan oyun sokaklarının yaklaşım olarak birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Ankara’daki oyun sokakları daha çok okul öncesi dönemine yönelik ve materyal ağırlıklı iken, İstanbul’daki oyun sokakları, tüm yaş gruplarına yönelik farklı oyun alanları (oyun parkı, bowling, satranç alanı vb.) bakımından zengindir. Bunun yanı sıra Ankara’daki oyun sokaklarında bulunan materyallerin, bakımı ve onarımı düzenli olarak yapılmazken İstanbul’da bulunan oyun sokaklarında, var olan oyun alanları ile ilişkili olan satranç taşları vb. oyun materyalleri devamlı olarak oyun sokağında bulunmamaktadır. Güvenlik temasına ilişkin en önemli faktör olan trafik açısından oyun sokakları incelendiğinde ise Ankara’da bulunan 8 oyun sokağından 7’sinin trafiğe açık olduğu ancak güvenliğin uyarı levhaları ile sağlanmaya çalışıldığı; İstanbul’da bulunan 2 oyun sokağı ise trafiğe kapalı olup güvenlik kameraları ile donatıldığı görülmüştür. Sonuç olarak, Türkiye’nin en büyük illerinde oyun sokağı kavramına yönelik adımların atılmış olması, Türkiye açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ancak var olan oyun sokaklarının niteliklerinin ve Türkiye genelinde sayılarının artırılması, çocukların oyun sokaklarından maksimum düzeyde faydalanmalarını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Oyun, Oyun Sokağı, Oyun Alanları

1. GİRİŞ

Oyun; belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, kurallı ya da kuralsız gerçekleştirilen fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, gerçek yaşamın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme sürecidir (Bayhan ve Artan, 2009). Oyun ve oyun materyalleri çocuğun bilişsel, fiziksel, psiko-motor, sosyal-duygusal ve dil olmak üzere tüm gelişim alanlarını olumlu yönde uyarmakta ve becerilerin kazanılmasına temel oluşturmaktadır (Duruoalp ve Aral, 2015; Tuğrul, 2015). Özellikle açık hava oyunları çocukların özgürce ve aktif bir şekilde oyun oynamaları açısından önemlidir. Sokakta oynanan bu oyunlar ile çocuklar; dışarıda akranlarıyla kaliteli zaman geçirmekte, onlarla iletişim içinde bulunarak sosyal becerilerini geliştirmekte ve hareket ihtiyacını karşılamaktadır. Fakat 20. yüzyılın başlarından itibaren araç sayısının artmasına bağlı olarak trafik sorunun ortaya çıkması, ebeveynlerin çocukların güvenliği konusundaki endişeleri ve çocukların sokakta oyun oynamaya ilişkin korkularının artması gibi engellerden dolayı çocukların sokakta oyun oynama oranları azalmıştır (Lacey, 2007). Bu durum “oyun sokağı” kavramının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. 1914 yılında New York’ta bir polis şube müdürü, şehrin çeşitli yerlerinde, çocukların pazar günü hariç oyun oynayabileceği ve öğleden sonraları trafiğin yasaklandığı alanlar oluşturmuştur. Bu girişim oyun sokağına yönelik ilk adımlar olarak düşünülmekle birlikte kavramsal açıdan ilk olarak İngiltere’de 1922-1933 yılları arasında trafik kazasından ölen çocuk sayısının 12.000’in üzerinde olmasıyla ulaştırma bakanı olan Leslie Hore-Belisha oyun sokaklarının önemi üzerinde durmaya başlamıştır. 1935 yılında Hore-Belisha; Soutwark ve Paddington’da sınırlı da olsa oyun sokağı deneyi yapmış ve başarılı olmuştur. 1936’da oyun sokakları için

hazırlanan kanun tasarısı 1938 yılında kabul edilmiştir. Böylece yerel yetkililere sokağı belirli saatlerde ya da tamamen trafiğe kapatma hakkı verilmiştir. 2005'ten itibaren oyun sokakları sadece çocuklar için değil aileleri için de sosyalleşebilecekleri bir alan haline gelmiştir (London Play,t.y.).Örneğin; Devonshire ve Swift'te yer alan oyun sokaklarında aileler de çocuklara katılarak eğlenceli dakikalar geçirmektedir. Yetişkinler de arkadaşlarıyla sohbet edip çay içmekte, yüzlerini boyamakta ve beraber yemek yapmaktadırlar (London Play, 2014). 2008'de Londra'daki oyun sokaklarının tekrar kurulması düşünülürken, New York'ta oyun sokakları şehrin önemli bir parçası haline gelmeye başlamıştır. (London Play, t.y.). Oyun sokaklarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda Playing Out ve London Play gibi özel kuruluşların önemli payı vardır.

Görüldüğü gibi oyun sokağı kavramının ortaya çıkmasına öncülük eden ülkeler İngiltere ve Amerika'dır. Özellikle İngiltere'de faaliyet gösteren Playing Out ve London Play gibi özel kuruluşların oyun sokaklarının yapılmasına ilişkin hazırlanmış oldukları çeşitli el rehberleri ve raporlar incelendiğinde, oyun sokaklarının belirli prosedürler dâhilinde oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda oyun sokağı belirli bir sokağın, haftanın ya da ayın belirli günlerinde ve saatlerinde, trafiğe kapatılarak, çocukların ve yetişkinlerin güvenli bir şekilde oyun oynamaları amacıyla bir sokağın düzenlenmesidir. Oyun sokaklarının düzenlenmesinde öncelikle sokak sakinlerinin kendi aralarında anlaşarak yerel yönetimlere başvurmaları gerekmektedir. Belediyelerin sokağın oyun sokağına uygunluğunu incelemesinin ardından, sokağın hangi gün ve saatlerde ve ne sıklıkla oyun sokağı olarak kullanılacağına karar verilir. Oyun sokaklarının trafiğe kapatılması "trafiğe kapalı" olduğu belirtilen bir bariyer kullanılarak sağlanmaktadır. Ancak oyun sokakları trafiğe kapalı olsa da sokak sakinleri araçlarını park edebilmekte ve gerektiğinde görevli kişiler eşliğinde ve yaya hızında sokağa giriş-çıkış yapabilmektedir. Bu görevli kişiler, araçlara refakat etmenin yanı sıra çocukların sokağın dışına çıkmaları ya da yaralanma risklerine karşı çocuklara göz kulak olan ücretli personellerden ya da gönüllü kişilerden oluşmaktadır ("Croydon play streets", 2016; "Leeds city council play street", t.y.; Playing Out, t.y.; Playing Out, 2014; "Useful documents", 2016)

Türkiye'de ise ilk oyun sokağı 2010 yılında Ankara'da Çankaya Belediyesi tarafından düzenlenmiş ve İstanbul, Kocaeli ve İzmir gibi diğer illerde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Ancak Ankara'daki oyun sokağı projelerine, 2016 yılı Kasım ayı itibarıyla yaya trafiğini engel olduğu gerekçesiyle son verilmiştir (Gören, 2016). Konuya ilişkin literatür incelendiğinde, Türkiye için oldukça yeni bir kavram olan oyun sokakları üzerine yeterince çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda oyun sokaklarının mevcut durumunun ortaya koyulması, bu oyun sokaklarının kullanımlarının ve niteliklerinin artırılmasına yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır. Oyun sokaklarının niteliklerinin ve kullanımlarının arttırılmasına yönelik daha fazla çalışma yapılması gerektiğini düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacı; Ankara ve İstanbul illerinde bulunan oyun sokaklarını çevre, materyal, içerik, ulaşılabilirlik ve temizlik açılarından incelemek ve mevcut durumu ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, durum çalışması desenlerinden biri olan "bütüncül çoklu durum desen"dir. Durum çalışması; araştırmacının mahalle ve sınıf gibi bir olguyu içinde bulunduğu içerik açısından kendi doğal ortamında "nasıl" ve "niçin" sorularını temel alarak derinlemesine incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da oyun sokakları; çevre, materyal, içerik, ulaşılabilirlik ve temizlik açısından kendi doğal ortamında incelenmiştir.

2.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 8'i Ankara'da 2'si İstanbul'da olmak üzere toplam 10 oyun sokağı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına dahil edilen oyun sokaklarına ilişkin bilgiler, bağlı oldukları Ankara Çankaya Belediyesi ve İstanbul Esenler Belediyesi, Park ve Bahçeler Müdürlükleri'ne dilekçe ile başvurularak elde edilmiştir. Ankara ve İstanbul'da bulunan tüm oyun sokaklarının erişilebilir olduğu görülmüş ve tüm oyun sokakları araştırma kapsamında incelenmiştir. İstanbul'da bulunan oyun sokakları, Esenler Belediyesi'ne ait Esenler Çocuk Sokağı ve Esenler Dörtüol Meydanı Çocuk Sokağı'dır. Ankara'da bulunan oyun sokakları ise Birlik Mahallesi 455. Sokak, Akpınar Mahallesi 839. Sokak, Gökkuşluğu Mahallesi 1201. sokak ve 1202. Sokaklar, Cebeci Mahallesi Akat Sokak ve Değirmi Sokak, Oğuzlar Mahallesi Avukat Özdemir Özok Sokak, Öveçler Mahallesi Turna Sokak, Aşıkpaşa Mahallesi 215. Sokak ve Kalamış Sokak ve Osman Temiz Mahallesi 1002. sokak ve 1003. Sokak'tır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından oluşturulan "Oyun Sokağı Kontrol Listesi" kullanılmıştır. Kontrol listesi oluşturulurken oyun sokağı ve oyun alanlarına ilişkin gerekli literatür çalışması

yapılmış ve yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan taslak bir form oluşturulmuştur. Formda bulunan sorular oluşturulurken araştırmanın amacına yönelik olarak oyun sokaklarını incelemek üzere güvenlik/sağlık, içerik, ulaşılabilirlik ve temizlik ana temaları belirlenmiştir. Güvenlik/sağlık ana teması çevre ve materyal teması olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Bu ana ve alt temalara yönelik taslak sorular hazırlanmıştır. Taslak formun oluşturulmasının ardından çocuk gelişimi ve okul öncesi bölümlerinde alana hâkim iki uzman tarafından taslak form incelenmiş ve gerekli görülen düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Ardından bir ölçme değerlendirme uzmanı tarafından form ve cevaplama kodları incelenmiştir. Oyun sokağının değerlendirilmesine yönelik oluşturulan form ile bir oyun sokağının değerlendirilmesi yapılmıştır. Herhangi bir eksiklik olmadığı ve form sorularına cevap vermede zorlanılmadığı fark edilmiştir. Bu doğrultuda forma son şekli verilmiştir.

Kontrol listesi önceden belirlenen güvenlik/sağlık (çevre ve materyal), içerik, ulaşılabilirlik ve temizlik temalarından oluşmaktadır. Güvenlik/sağlık temasında toplam 9 soru bulunmaktadır. Güvenlik/sağlık temasının altında çevre alt temasında 6, materyal alt temasında ise 3 soru bulunmaktadır. Bu sorular, oyun sokağının çevresinde ve oyun sokağında bulunan materyallerde çocuklar için tehlike oluşturabilecek unsurların incelenmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra materyal alt temasında oyuncaklarda ve zeminde kullanılan malzemelere ilişkin sorular da bulunmaktadır. İçerik temasında 3 soru bulunmaktadır ve bu sorular, oyun sokağında bulunan oyuncaklar ve kullanım alanları ile bunların renk, yükseklik, birbirine olan uzaklıkları bakımından incelenmesine yöneliktir. Ulaşılabilirlik temasında 2 soru bulunmaktadır ve bu sorular, oyun sokağının çevresinde oyun sokağının kullanımını arttıracak ya da azaltacak unsurların varlığı, her mevsim kullanıma uygunluk ve bulunduğu yerleşim yerinin yaşlı-genç nüfus, eski-yeni yerleşim yeri olma gibi durumlarına yönelik bilgileri elde etmeye yöneliktir. Son olarak temizlik temasında 4 soru bulunmaktadır ve bu sorular, oyun sokağının temizlenme sorumluluğunun kime ait olduğu ve ne sıklıkla yapıldığı, aynı zamanda materyallerin kontrolünün kimde olduğu ve ne sıklıkla yapıldığına ilişkindir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından Temmuz-Ağustos 2016 tarihleri arasında oyun sokaklarına gidilerek toplanmıştır. Kontrol listesinde bulunan temizlik alt temasına ilişkin verilere belediyelerin park ve bahçeler müdürlükleri aracılığıyla ulaşılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, kontrol listesinde önceden belirlenmiş olan temalar doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amacıyla yapılan, verilerin kavramsallaştırıldığı ve buna bağlı olarak belirli temaların oluşturulduğu bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Strauss ve Corbin (1990)'a göre, temalar verilerin toplanmasının ardından belirlenebildiği gibi daha önceden de belirlenebilir (Akt.; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada temalar araştırma öncesinde belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, araştırma öncesinde belirlenen çevre, materyal, içerik, ulaşılabilirlik ve temizlik temaları doğrultusunda yapılmıştır. Buna ilişkin İstanbul ve Ankara örneklemeden elde edilen veriler, frekans ya da içerik betimlemesi şeklinde sunulmuştur.

3.1. Çevre Temasına İlişkin Bulgular

İstanbul ve Ankara'da bulunan oyun sokakları çevre teması altında, trafiğe açık olma ve uyarı levhası içerme durumu; ana caddeye, herhangi bir gürültü kaynağına ve sağlık ya da güvenlik açısından risk yaratabilecek bir unsura yakınlık açısından incelenmiştir. Buna göre; Ankara'da yer alan 8 oyun sokağının 7'sinin trafiğe açık olduğu ancak "oyun sokağı", "yaya hızı", "20 km", "dikkat yavaş gidiniz" gibi uyarı levhalarını içerdiği görülmüştür. Trafiğe açık olmayan 1 oyun sokağında ise bu levhalardan yalnızca "oyun sokağı" levhası bulunmaktadır. Bununla beraber, trafiğe açık olduğu halde hiçbir uyarı levhasını içermeyen 1 oyun sokağı bulunmaktadır. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarının her ikisi de trafiğe kapalıdır ve herhangi bir uyarı levhasını içermemektedir.

Tablo 1. Çevre Temasına İlişkin Bulguların Frekans Dağılımı

Alt Problemler	Şehir	Evet	Hayır
Oyun sokağı trafiğe açık mı?	Ankara	7	1
	İstanbul	0	2
	Toplam	7	3
Oyun Sokağında herhangi bir uyarı levhası var mı?	Ankara	7	1
	İstanbul	1	1
	Toplam	8	2
Ana caddeye bitişik mi?	Ankara	5	3
	İstanbul	1	1
	Toplam	6	4
Çevrede kalıcı bir gürültü kaynağı var mı?	Ankara	5	3
	İstanbul	2	0
	Toplam	7	3
Trafo ya da hastane gibi sağlık açısından risk yaratabilecek herhangi bir unsur var mı?	Ankara	0	8
	İstanbul	2	0
	Toplam	2	8
Güvenlik açısından risk yaratabilecek herhangi bir unsura yakın mı?	Ankara	2	6
	İstanbul	2	0
	Toplam	4	6

Oyun sokakları ana caddeye yakınlık açısından incelendiğinde, Ankara'da bulunan 8 oyun sokağının 5'inin, İstanbul'da bulunan 2 oyun sokağının ise 1'inin caddeye bitişik olduğu görülmüştür. Ana caddeye bitişik olan oyun sokakları için trafik, kalıcı bir gürültü kaynağı oluşturmaktadır. İstanbul'da ana caddeye bitişik olmayan 1 oyun sokağı için ise kalabalık ve bölgede bulunan çarşı kalıcı bir gürültü kaynağıdır. Ankara'da bulunan hiçbir oyun sokağında ve çevresinde sağlık açısından herhangi bir unsura rastlanmazken; İstanbul'da bulunan oyun sokaklarından 1'inin çevresinde bir baz istasyonu, diğerinde ise ilaçlı bir süs havuzu ve paslı bir kapı bulunmaktadır. Güvenlik açısından bakıldığında, Ankara'da bulunan 8 oyun sokağının 2'sinde kazı çalışması yapıldığı ve bununla ilgili herhangi bir güvenlik tedbiri alınmadığı görülmüştür. İstanbul'da ise süs havuzu ve zeminden aşağıda bulunan depo girişleri, güvenlik açısından risk oluşturmaktadır.

3.2. Materyal Temasına İlişkin Bulgular

Tablo 2'de materyal temasına ilişkin oyuncak ve zeminde kullanılan malzemeler ve oyuncakların ya da sokağın çevresinde çocukların güvenliğini tehdit edebilecek unsurlar verilmiştir. Buna göre; Ankara'daki oyun sokaklarında bulunan oyuncaklarda demir, ahşap ve sert plastik kullanılmıştır. İstanbul'daki oyun sokaklarında genel olarak oyuncak bulunmamakla birlikte oyun sokaklarından birinde bir çocuk parkı yer almaktadır. Zeminde kullanılan malzemeler ise her iki ilde de kauçuk, asfalt ve kaldırım taşıdır. Ankara'daki oyun sokaklarında buna ek olarak beton zemin de kullanılmıştır. Kauçuk malzemesinin Ankara'da bulunan oyun sokaklarında oyuncak ve masa-sandalye setlerinin altında; İstanbul'da ise tüm oyun alanlarında (seksek, satranç vb.) kullanıldığı görülmüştür.

Oyun sokakları, oyuncakların üzerinde ve çevresinde güvenliği tehdit edebilecek unsurlar açısından incelendiğinde; Ankara'daki 8 oyun sokağının 5'inde oyuncaklardan bazılarının kırık olduğu ve bundan dolayı sivri uçlar içerdiği, 1 oyun sokağında ise paslı bir vida bulunduğu görülmüştür.

Tablo 2. Materyal Temasına İlişkin Bulgular

Alt Problemler	Ankara	İstanbul
Oyuncaklarda kullanılan malzemeler nelerdir?	Demir Ahşap Sert Plastik	Demir Ahşap Sert Plastik
Zeminde kullanılan malzemeler nelerdir?	Beton Kauçuk Asfalt Kaldırım Taşı	- Kauçuk Asfalt Kaldırım Taşı
Oyuncakların üzerinde ve çevresinde çocukların güvenliğini tehdit edebilecek unsurlar nelerdir?	Kırık Oyuncaklar Pas Kırık oyuncakların sivri uçları	-

3.3. İçerik Temasına İlişkin Bulgular

Tablo 3'de içerik temasına ilişkin olarak oyun sokağında bulunan oyun/oyuncaklar ve diğer kullanım alanları, kullanılan renkler, materyallerin yüksekliği, sokağın genişliği, oyuncakların birbirine olan uzaklıkları ve oyun/oyuncakların aslına uygun kullanımı verilmiştir. Ankara'da bulunan oyun sokaklarında oyun/oyuncak olarak; S-O-S oyunu, masa sandalye seti, banklar, yere çizilmiş sek sek ve tırtıl, tahterevalli, labirent, tahta bloklar, zıp zıp ve barfiks paneli yer almaktadır. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarında ise sek sek, yılan, güneş, gökkuşağı, yaya geçidi, bisiklet yolu, satranç, basketbol serbest atış alanı, futbol sahası ve bowling alanı zemine çizilmiştir. Bunun yanı sıra İstanbul'da bulunan oyun sokaklarından 1'inde çocukların oynayabileceği bir oyun parkı kullanılmıştır. Bu oyun parkında; salıncak, tahterevalli, kaydıraklar ile çocuklar ve yetişkinlerin dinlenebileceği bir oturma alanı bulunmaktadır

Tablo 3. İçerik Temasına İlişkin Bulgular

Alt Problemler	Ankara	İstanbul	
Oyun sokağında bulunan oyun/oyuncaklar ve diğer kullanım alanları nelerdir?	<ul style="list-style-type: none"> SOS oyunu Sek sek Masa-sandalye seti Banklar Zemine çizilmiş tırtıl resmi 	<ul style="list-style-type: none"> Tahterevalli Tahta bloklar Barfiks Zıp Zıp Labirent tahta bloklar 	<ul style="list-style-type: none"> Sek sek resmi Yılan resmi Güneş resmi Gökkuşağı resmi Yaya geçidi Bisiklet yolu Satranç Basketbol alanı Futbol alanı Bowling alanı Çocuk parkı Dinlenme alanı
Oyun sokağında kullanılan renkler nelerdir?	Canlı renkler (kırmızı, sarı, pembe, mavi, turuncu, yeşil, lila)	Canlı renkler (kırmızı, sarı, pembe, mavi, yeşil, mor, beyaz, turkuaz)	
Materyallerin yüksekliği ve birbirine olan uzaklıkları nasıldır?	Oyuncaklar çocukların kullanabileceği yükseklikte ve birbirine olan uzaklıkları kullanım esnasında çocukların birbirine çarpmalarına neden olmayacak şekildedir	Oyuncak içermemektedir Yere çizilen oyun alanları 1'er metre arayla çizilmiştir	

Oyun sokakları, kullanılan renkler açısından incelendiğinde her iki ilde de canlı ve benzer renklerin kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan oyuncakların, yükseklik ve uzaklık açısından çocuklar için uygunluğuna bakıldığında; Ankara'da bulunan oyun sokaklarındaki oyuncakların çocuklar için uygun yükseklikte olduğu görülmüştür. İstanbul'da ise oyun sokaklarında oyuncak kullanılmadığından yükseklik bakımından değerlendirilememiştir.

Oyun sokağında bulunan oyuncakların kullanım amacına uygunluğuna bakıldığında, Ankara'da bulunan 8 oyun sokağından 2'sinde kullanım amacına uygun olmayan oyuncaklara rastlanmıştır. Bu oyuncaklar, SOS oyunu ve sayı abaküsü olarak tahta blokların demir bir panele yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Ancak hazırlanan bu tahta bloklar demir üzerinde hareket ettirilemediğinden hedeflenen oyunun oynanmasına olanak vermemektedir. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarında ise çocuk parkının kullanım amacına uygun olarak düzenlendiği ancak Tablo 3'de listelenmiş olan yere çizilmiş oyun alanlarının kullanımı sağlayacak

olan (satranç taşları, bowling topu ve lobutları vb.) materyallerin oyun sokağında bulunmadığı görülmüştür.

Oyun sokakları, genişlik ve uzunluk açısından incelendiğinde; Ankara'da bulunan oyun sokaklarının yan yana iki arabanın geçebileceği genişlikte olduğu, uzunluklarının ise 92 m- 200 m arasında değiştiği görülmektedir. Bu oyun sokaklarından 2'si "T" şeklindedir ve toplam uzunlukları 140 ve 340 metredir. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarının genişlikleri ise 5,4 metre ve 11 metredir.

3.4. Ulaşılabilirlik Temasına İlişkin Bulgular

Ankara ve İstanbul'da bulunan oyun sokakları, ulaşılabilirlik temasıyla ilişkin olarak oyun sokağının bulunduğu çevre ve her mevsim kullanıma uygunluk (güneşten ya da yağmurdan korunmaya yönelik üstü kapalı alanların varlığı) açısından incelenmiştir. Sokağın bulunduğu çevre, oyun sokağına ulaşımı arttıracak ya da azaltacak faktörler açısından değerlendirilmiştir. Bu faktörler, oyun sokağı çevresinde kullanımı arttıracak okul, yeşil alan, market, aile sağlığı merkezi vb. unsurların varlığı, çevresinin eski ve yeni yerleşim yeri olması, genç ya da yaşlı nüfus yoğunluğu, korumalı alanın (askeriye vb.) ve çevrede yokuş, çukur vb. engellerin varlığı olarak değerlendirilmiştir.

Ankara'da bulunan oyun sokaklarının hiçbirinde ulaşılabilirliği azaltacak korumalı bir alan bulunmamakla birlikte, oyun sokaklarından 1'inin çevresinde yokuşlu bir yol bulunduğu görülmüştür. Ulaşılabilirliği arttıran faktörlerden biri olarak değerlendirilen genç nüfusun varlığı açısından bakıldığında ise oyun sokaklarının bulunduğu semtlerin tamamında mahalle sakinlerinden alınan bilgiye göre genç nüfus yoğunluktadır. Ulaşılabilirliği arttıracak bir diğer faktör ise çevrede kullanımı arttıracak unsurların varlığı olarak değerlendirilmiştir. Ankara'da bulunan oyun sokaklarından 4'ünde kullanımı arttıracak bir çevre unsuru bulunmazken; 2'sinin çevresinde bir anaokulu, 1'inin çevresinde ilkökul ve 1'inin çevresinde bir çocuk parkı bulunmaktadır.

İstanbul'da bulunan oyun sokaklarının hiçbirinde ulaşılabilirliği azaltacak korumalı bir alan; çevresinde ise ulaşımı zorlaştıracak herhangi bir yokuş, çukur gibi engel bulunmamaktadır. Ulaşılabilirliği arttıran faktörlerden biri olarak değerlendirilen genç nüfusun varlığı açısından bakıldığında ise oyun sokaklarından 1'inin çevresinde genç nüfus yoğunluktadır. Oyun sokaklarından 1'inin bulunduğu çevrenin aynı zamanda çarşı ve belediyenin etkinlik alanı olarak kullanılan gelişmiş bir çevre olması ulaşılabilirliği arttıracak bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Ankara'da ve İstanbul'da bulunan oyun sokakları, her mevsim kullanıma uygunluk açısından değerlendirildiğinde; Ankara'daki oyun sokaklarından 2'sinde, İstanbul'daki oyun sokaklarından ise 1'inde üstü aralıklı tahta çubuklarla kapalı alanlar bulunmaktadır. Ayrıca Ankara'daki oyun sokaklarından 1'inde üstü tamamen kapalı karşılıklı 2 adet bank bulunmaktadır.

3.5. Temizlik Temasına İlişkin Bulgular

Ankara ve İstanbul'da bulunan oyun sokakları temizlik teması altında, oyun sokaklarının temizliğinden ve materyallerin kontrolünden kimin/hangi birimin sorumlu olduğu, materyallerin kontrolünün nasıl ve ne sıklıkla yapıldığı ve temizliğin ne sıklıkla yapıldığına ilişkin olarak değerlendirilmiştir.

Ankara'da bulunan oyun sokaklarının temizliği, belediyenin temizlik işçileri tarafından rutin çevre temizliği sırasında yapılmaktadır. Oyun sokağında bulunan materyallerin kontrolüne ilişkin belediye tarafından görevlendirilen ayrı bir personel bulunmamaktadır. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarından 1'inin temizliğinden Ankara'daki oyun sokakları ile benzer şekilde belediyenin temizlik işçileri sorumludur ve temizliği günlük rutin temizlik sırasında yapılmaktadır. Diğer oyun sokağının temizliği ise belediyenin Park ve Bahçeler Müdürlüğü tarafından görevlendirilen iki ayrı temizlikçi sorumluluğundadır ve haftada bir temizlenip bir kez de yıkanmaktadır. Oyun sokağında bulunan materyallerin kontrolüne ilişkin ise belediye tarafından görevlendirilen ayrı bir personel bulunmamaktadır.

4. TARTIŞMA

Araştırmanın amacı; Ankara ve İstanbul illerinde bulunan oyun sokaklarını çevre, materyal, içerik, ulaşılabilirlik ve temizlik açılarından incelemektir. Konu ile ilgili alan yazın incelendiğinde Türkiye'de oyun sokaklarına ilişkin araştırmalara rastlanmamış ve araştırma bulguları oyun alanlarına yönelik yapılan araştırmalar açısından tartışılmıştır. Türkiye ve dünyada oyun sokakları ve oyun alanlarına yönelik yapılan araştırmalarda ağırlıklı olarak; güvenlik, denetim, ulaşılabilirlik, materyal çeşitliliği ve kullanılan malzeme gibi konulara değinildiği görülmektedir (Altınçekiç ve Sarı, 2005; Bulut ve Kılıçaslan, 2009; Croydon Council, 2016; Şişman ve Özyavuz, 2010; US Consumer Product Safety Commission, 2010; Uysal, 2015).

Genel anlamda bakıldığında, Ankara'da ve İstanbul'da bulunan oyun sokaklarının farklı yapılarla olduğu görülmektedir. Ankara'da bulunan oyun sokaklarının genel felsefesi, belirli bir sokağın oyun sokağı olarak

ayrılması, burada trafiğin çeşitli uyarı levhaları kullanılarak yavaşlatılması ve bazı ekipmanlar ile donatılmasına dayanmaktadır. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarından biri ise, sokak aralarının oyun sokağına dönüştürülmesinden ziyade, belirli bir alanın "çocuk sokağı" olarak dizayn edilmesi felsefesine dayanmaktadır. Ayrıca ekipman içeriğinden çok, oyun alanı açısından zenginleştirilmiştir ve Ankara'da bulunan oyun sokaklarında olduğu gibi hitap ettiği kesim okul ve okulöncesi dönemle sınırlı değildir. Bunun yanı sıra, belirli günlerde çeşitli eğitimler çocuklarla birlikte oyunlar oynamakta ve oyun alanları için gerekli satranç taşları, basketbol topu gibi materyal desteğini sağlamaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında, Ankara'da bulunan oyun sokaklarının kullanımını arttırmaya yönelik herhangi bir düzenleme yapılmadığı söylenebilir. Her iki ildeki oyun sokaklarının ortak özellikleri ise, oyun sokaklarının belirli aralıklarla çeşitli düzenlemeler ile kullanılmasından çok, kalıcı olarak oyun sokağı olarak yapılandırılmış olmasıdır. Dünya'daki çeşitli oyun sokaklarının düzenlenmesinde ise belirli prosedürlerin izlendiği ve oyun sokaklarının belirlenen saatler içerisinde, haftanın ya da ayın belirli günlerinde kullanıldığı görülmektedir (Application conditions", t.y.; "Croydon play streets", 2016; "Leeds city council play street", t.y; London Play, 2014).

Dünya'da oyun sokakları kavramının ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden biri olan güvenlik açısından bakıldığında; İstanbul'daki oyun sokaklarının trafiğe kapalı olduğu, Ankara'da bulunan oyun sokaklarının ise –bir istisna dışında- trafiğe açık olduğu ancak çeşitli uyarı levhaları ve kasisler yardımıyla trafik hızının yavaşlatılmaya çalışıldığı görülmüştür. Alan yazında, çocukların sokakta oynamama gerekçeleri, sokakları taşıt trafiği açısından güvenli bulmamaları ve trafikten korkmaları olarak belirtilmiştir (Özservet, 2015; Yılmaz ve Bulut, 2007). Ayrıca her iki ildeki toplam 10 oyun sokağının 6'sının ana caddeye bitişik olduğu görülmektedir. Altınçekiç ve Sarı (2005)'nin oyun alanları üzerinde yaptıkları çalışma, bu bulguyu destekler niteliktedir. Bununla beraber her iki ilde de denetimi sağlama amacıyla çocukların güvenliğinden sorumlu herhangi bir kişi bulunmamaktadır. Güvenliği sağlama açısından çeşitli ülkelerdeki oyun sokaklarında ise güvenlik ve denetimi sağlamaya yönelik bazı düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Oyun sokaklarında gerektiğinde araçların giriş-çıkışları ve çocukların güvenliği, görevli bir personel ya da gönüllü bir ebeveyn aracılığıyla sağlanmaktadır ("Croydon play streets", 2016; "Leeds city council play street", t.y.; Playing Out, 2014; Playing Out, t.y; "Useful documents", 2016). Ankara ve İstanbul'da bulunan oyun sokaklarının büyük çoğunluğu ana caddeye yakın olduğundan, bu görevli kişilere ülkemizde de ihtiyaç olduğu görülmektedir. Açık, Gülbayrak ve Çelik (2004) 'in Elazığ'da bulunan oyun sokaklarının güvenliğine yönelik yaptıkları çalışmada bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu çalışmada; çocuk oyun alanlarının % 83,3'ünün cadde kenarında yer aldığını ve bu alanların % 60'ında koruma/sınırlama elemanı olmadığını belirtmiştir.

Trafik haricinde çocukların güvenliğini etkileyebilecek etmenlerden bir diğeri, oyun sokaklarının çevresinde riskli unsurların bulunma durumudur. Önal (2015) yaptığı çalışmada, oyun alanlarının yakın çevresinde ana cadde, göl, havuz gibi unsurların bulunmaması gerektiğini belirtmektedir. Ankara'da bulunan oyun sokaklarının bazılarında herhangi bir güvenlik tedbiri alınmaksızın kazı çalışmalarının yapıldığı, bazı materyallerin paslı ve kırılan parçalarının sivri kısımlarının olduğu görülmüştür. İstanbul'daki oyun sokaklarından ise birinin çevresinde bir baz istasyonu, diğerinin içinde ise bir süs havuzu bulunmaktadır. Söz konusu süs havuzuna çocukların girmesi tehlikeli ve yasaktır ancak bunu denetleyen herhangi bir mekanizma bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, çocukların oyun oynaması felsefesine dayalı yapılandırılmış olan oyun sokaklarında suyun yalnızca görsel amaçla değil, oyun aracı olarak da kullanılmış olması, gelişimleri açısından yararlı olacaktır. Nitekim Yılmaz ve Bulut (2003), yaptıkları çalışmada oyun alanlarında çocuklar için önemli bir oyun aracı olan suyun sadece görsel amaçla kullanılmasını eleştirmiş, aynı zamanda oyun aracı olarak kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Oyun alanlarının düzenlenmesinde göz önünde bulundurulması gereken faktörlerden bir diğeri, her mevsim kullanıma uygunluktur. Bu araştırmada ulaşılabilirlik teması altında incelenen bu faktörün, alan yazında genelde güneş ışınlarına maruz kalma durumu açısından değerlendirildiği ve çocukların güneş ışınlarından korunabilmeleri için gölgelik alanların gerekliliğinin vurgulandığı görülmektedir (Bulut ve Kılıçarslan, 2009; Önal, 2015; US Consumer Product Safety Commission, 2010). Gerek güneş ışınlarından, gerekse yağmur, kar gibi hava koşullarından korunabilmeye yarayan üstü kısmen ya da tamamen kapalı alanların, her iki ildeki oyun sokaklarında da yeterli sayıda olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, oyun sokaklarının konumu da ulaşılabilirliği etkileyen etmenlerden bir diğeridir. Alan yazında çocuk oyun alanlarına kent merkezinden, çevresindeki okullardan ve konut alanlarından kısa sürede ve güvenli bir şekilde ulaşılabilir olması gerektiği ifade edilmektedir (Özgüç, 1998). Genel anlamda bakıldığında, Ankara ve İstanbul'da bulunan oyun sokaklarının çevresinde ulaşılabilirliği azaltabilecek etmenlerden korumalı alan (askeriye vb.), yokuş, çukur vb. engellerin yer almadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra her iki ildeki oyun sokaklarının yarısının çevresinde ulaşılabilirliği artırabilecek anaokulu, ilkökul, çocuk parkı ve belediye etkinlik alanı gibi unsurlar yer almaktadır. Ayrıca bu oyun sokaklarının genelde genç nüfusun yoğunlukta olduğu bölgelerde yer alması da yine ulaşılabilirliği artıran faktörlerdendir. Dünya'daki oyun sokağı örneklerine bakıldığında, oyun sokaklarının çocukların güvenli bir şekilde oynayabilmeleri için mahalle sakinlerinin talepleri

doğrultusunda kendi sokaklarında yapılandırılıyor olması, ulaşılabilirlik açısından herhangi bir sorun yaşanmamasına destek olmaktadır ("Leeds city council play street", t.y.; Playing Out, 2014; Playing Out, t.y.).

Oyun sokakları temizlik açısından incelendiğinde, Ankara'da bulunan oyun sokaklarının temizliğinin belediyenin temizlik işçileri tarafından rutin çevre temizliği sırasında yapıldığı, İstanbul'daki oyun sokaklarından birinin temizliğinden ise Park ve Bahçeler Müdürlüğü tarafından görevlendirilen iki ayrı temizlik işçisinin sorumlu olduğu görülmektedir. Dünya'daki oyun sokağı örneklerine bakıldığında, oyun sokaklarının temizliğinin oyun sokağı için ayrılan süre sona erdiğinde, sokağın yeniden trafiğe açılmasından en az 20 dakika önce mahalle sakinleri tarafından yapıldığı görülmektedir (Playing Out, 2014; Playing Out, t.y.).

Araştırma kapsamında materyal temasına ilişkin bulgular, oyuncularda ve zeminde kullanılan malzemeler, oyuncakların ya da sokağın çevresinde çocukların güvenliğini tehdit edebilecek unsurlar bakımından incelenmiştir (bkz.: Tablo 2). Ankara'daki oyun sokaklarında bulunan oyuncularda ağırlıklı olarak demir ve plastik malzeme kullanılırken ek olarak ahşap malzeme kullanımına da rastlanmıştır. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarından birinde var olan çocuk parkında ise ağırlıklı olarak sert plastik kullanıldığı görülmüştür. Amerika Ürün Tüketicileri Güvenlik Komisyonu tarafından oyun alanlarında oyun sırasında düşmeler ya da oyun ekipmanları sebebiyle meydana gelen kaza ve yaralanmaların azaltılması ve halka açık oyun alanlarının güvenliğini sağlamak amacıyla bir el kitabı oluşturulmuştur. Bu el kitabında; oyun alanlarındaki materyallerde kullanılan malzemelerin güneş ışığı ile olan etkileşimi üzerinde önemle durulmaktadır. Oyun sokaklarında bulunan oyuncak ve materyallerde ağırlıklı olarak kullanılan metal, demir vb. malzemelerin; güneş ışığında aşırı ısınma sebebiyle cilt yaralanmalarına, aynı zamanda zamanla aşınıp sivri uçlarının ortaya çıkması sebebiyle kesilme gibi yaralanmalara sebebiyet vermesi oldukça muhtemeldir. Bu nedenle yüzey sıcaklığını azaltabilecek, ahşap, plastik ya da kaplanmış metal vb. malzemelerin kullanılması önerilmektedir. Ahşap kullanımında ise doğal olarak çürüme ve böceklenmeye dayanıklı ahşapların tercih edilmesi dayanıklılık açısından oldukça önemlidir (US Consumer Product Safety Commission, 2010). Bu bağlamda, oyun alanında bulunan oyuncularda kullanılan malzeme güvenlik, sağlık ve dayanıklılık açısından oldukça önemlidir.

Çocukların oyun alanlarında renk kullanımı oldukça önemli bir bileşen olarak değerlendirilmektedir (Türkan, 2010). Ankara ve İstanbul'da bulunan oyun sokaklarında kullanılan renkler incelendiğinde, yoğunlukla canlı renk tonlarının tercih edildiği görülmektedir. Çocukların oyun alanlarında ilgi çekici renklerin kullanılması, çocukların dikkatini çekmesi ve oyun alanlarını cazip göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Çocuklar genel olarak; oyun ekipmanlarının ilgi çekici, farklı renklerde, tasarımlarda ve farklı amaçlar için kullanılabilir olmasını istemektedirler (Akt.; Duman ve Koçak, 2013). Ridgers, Stratton, Fairclough ve Twisk (2007)'in İngiltere'deki okullar üzerinde yaptıkları çalışmada, çocuk oyun alanlarını çok renkli ve fiziksel aktivitelere yönelik elemanlarla yeniden düzenlemiş ve bu düzenlemenin çocukların teneffüslerde fiziksel aktivitede bulunma düzeylerini arttırdığını tespit etmişlerdir.

Oyun sokaklarına ilişkin üzerinde durulması gereken bir diğer önemli husus ise zeminde kullanılan malzemedir. Zeminde kullanılan malzeme bakımından oyun sokakları incelendiğinde her iki ilde de benzer malzemenin tercih edildiği görülmektedir. Bu malzemeler: kauçuk, asfalt ve kaldırım taşıdır. Oyun sokağı felsefesinde; hali hazırda var olan bir sokağın, bazı düzenlemeler yapılarak çocukların oyun alanı olarak kullanımına uygun hale getirilmesi söz konusudur. Bu bakımdan değerlendirildiğinde Ankara'da bulunan oyun sokaklarında kauçuk malzemesinin yanında ağırlıklı olarak asfalt ve kaldırım taşının kullanımının öne çıkması beklenen bir durumdur. İstanbul'da bulunan oyun sokaklarında ise oyun alanlarının genelini zeminde kauçuk olmakla birlikte, basketbol ve futbol oyun alanlarının doğrudan asfalt zemin üzerinde düzenlendiği görülmüştür. Oyun alanlarında zeminde kullanılan malzeme, olası yaralanmaları ve düşme sonucunda meydana gelebilecek kafa travmaları önlenmesi bakımından hayati bir öneme sahiptir. Zeminde kullanılan malzeme, herhangi bir düşme, çarpma gibi durumlarda hızı absorbe edebilecek nitelikte değildir. Bu bakımdan, kauçuk, odun talaşı gibi malzemeler oyun alanları için önemli ve doğru tercihler arasında yer almaktadır. Asfalt, beton, çakıl gibi sert malzemeler oyun alanları için önemli ve doğru tercihler arasında yer almamaması gereken malzemelerdir (US Consumer Product Safety Commission, 2010). Oyun sokağı perspektifinden bakıldığında ve var olan sokağın imkânlarını kullanma gerekliliği düşünüldüğünde; en azından çocukların kullandığı oyuncak ve oyun alanlarının zeminin, hızı absorbe edici malzeme ile donatılması oldukça önemlidir. Bu bakımdan her iki ilde bulunan oyun sokakları incelendiğinde bazı istisnalar olmakla birlikte en azından çocukların doğrudan kullanımına yönelik oyuncakların zemininin kauçuk malzemesi ile kaplandığı görülmektedir. Oyun alanlarına ilişkin yurtiçi ve yurt dışında yapılmış mevcut çalışmalar, oyuncularda ve zeminde kullanılan materyaller açısından incelendiğinde olumlu örnekler birlikte (Duman ve Koçak, 2013); olumsuz örneklerin çoğunlukta olduğunu söylemek mümkündür (Açık, Gülbayrak ve Çelik, 2004; Mott ve diğerleri, 1997; Özgüner ve Şahin, 2009; Robitaille, Laforest, Lesage ve Dorval, 2000; Şişman, Erdiñç ve Özyavuz, 2010; Şişman ve Özyavuz, 2010; Uysal, 2015; Yılmaz ve Bulut, 2003)

Oyun sokaklarında bulunan materyaller, üretimindeki ihmaller ya da zaman içerisinde meydana gelen yıpranmalar sonucunda çocukların güvenliğini tehdit edebilecek bir unsura dönüşebilmektedir. Oyun alanlarında bulunan materyaller ile ilişkili olarak, sıkışma ve kesilme tehlikesi bulunmamalı ve muhtemel riskler mutlaka önceden öngörülmelidir (US Consumer Product Safety Commission, 2010). Bu bakımdan kullanılan malzemenin kaliteli olmasının yanında, bakım ve onarımının düzenli yapılması bu olasılığı büyük oranda azaltacaktır. Ankara'da bulunan oyun sokaklarının materyallerinde güvenliği tehdit edebilecek bazı unsurların varlığı söz konusudur. Metal/demir malzeme kullanımına bağlı olarak oluşan paslanma ve sivri uçlar, buna ek olarak bakım ve onarımın düzenli yapılmaması sebebiyle tehlike oluşturan kırık oyuncaklar çocukların güvenliğini tehdit etmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bilgiler doğrultusunda İstanbul'da bulunan oyun sokaklarında sokağın materyal ve güvenliğini sağlamada belediye aktif bir şekilde rol oynarken, Ankara'da bulunan oyun sokaklarında materyal ve güvenliği sağlamaya yönelik belediye tarafından belirli bir düzenleme yapılmadığı öğrenilmiştir. Konuya ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde materyallerin bakım ve onarım yetersizliği, buna bağlı olarak oluşabilecek risklere ilişkin bulgulara fazlaca rastlanmıştır (Altınçekiç ve Sarı, 2005; Bulut ve Kılıçaslan, 2009; Şişman ve Özyavuz, 2010; Uysal, 2015).

Oyun alanlarında/oyun sokaklarında bulunan oyuncakların güvenliğine ve kullanımına ilişkin bir diğer unsur ise oyuncakların yüksekliği konusudur. Çocuk oyun alanlarına yönelik yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu, çocuk parklarında ve oyun alanlarında kullanılan materyallerin hem çeşitlilik olarak yetersizliği hem de uygun yükseklikte düzenlenmemiş olmasını çokça vurgulamaktadır (Açık, Gülbayrak ve Çelik, 2015; Aksoy, 2011; Bulut ve Kılıçaslan, 2009; Duman ve Koçak, 2013; Kirazoğlu, 2012; Mott ve diğerleri, 1997; Özgüner ve Şahin, 2009; Robitaille, Laforest, Lesage ve Dorval, 2000; Şişman ve Özyavuz, 2010; Uysal, 2015; Yılmaz ve Bulut, 2003). İstanbul'da çocuk parkı dışında herhangi bir oyuncak kullanılmadığı için materyal yüksekliği açısından sadece oyun sokağından birinde bulunan çocuk parkındaki materyallerin yüksekliği değerlendirilmiş ve hitap ettiği okul öncesi gelişim dönemine uygun şekilde düzenlendiği görülmüştür. Ankara'da bulunan oyun sokaklarına yerleştirilen (tahterevalli, zıp zıp ve masa sandalye setleri vb.) oyuncakların (bkz.: Tablo.3) çoğunlukla okul öncesi gelişim dönemine hitap ettiği ve bu yaş grubuna uygun yükseklikte düzenlendiği görülmüştür. Şişman, Erdiñç ve Özyavuz (2010) oyun alanlarının güvenlik açısından değerlendirilmesine yönelik yapmış oldukları çalışmada, oyuncaklarda maksimum alet yüksekliğine uyulduğu sonucuna ulaşmışlardır. Oyun sokakları felsefesinde genel amaç; çocukların evlerinin yakınında, güvenli bir alanda, yetişkin gözetiminde ve komşuluk ilişkileri bulunan çocuklar ile birlikte oynayabilmesidir. Bu bakımdan oyun sokaklarında materyal/oyuncak kullanımı bir zorunluluk olmamakla birlikte, amacına ve aslına uygun oyuncaklar uygun güvenlik tedbirleri içerisinde sokağa yerleştirildiğinde çocuklar için daha keyifli bir kullanım alanı oluşturulacağı bir gerçektir. İstanbul'da bulunan oyun sokakları materyalden ziyade oyun alanı düzenlemeleri şeklinde planmış ve çocuklar için güvenli bir aktivite ve oyun alanı düzenlenmiştir. Her iki ilde oyun sokağına bakış açısı farklı olmakla birlikte her iki ilde bulunan uygulamalar da çocuklar için güvenli bir oyun alanı oluşturma çabası olması bakımından örnek teşkil etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, alan uzmanları ile (çocuk gelişimciler) işbirliği yapılarak var olan düşüncenin daha ileriye taşınarak amacına ve aslına uygun şekilde gerçekleştirilebilecek olmasıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, oyun sokağı kavramının yurt dışında bulunan ilk örneklerinde çıkış noktası olarak güvenlik unsuru üzerinde durulmuştur. İstanbul ve Ankara illerinde bulunan oyun sokaklarının varlığı, çocuklar için güvenli ve çocuklara ait bir oyun alanı oluşturma bakımından olumlu adımlar olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu oyun sokağı projelerinin devamlılığı konusunda bir takım sıkıntılar yaşanmaktadır. Örneğin, yapılan araştırmanın yazım aşamasına gelindiğinde Ankara'da bulunan oyun sokakları projesinin sonlandırıldığı öğrenilmiştir. Yapılan projelerin devamlılığının sağlanabilmesi için her toplumunun kendine özgü ihtiyaçları doğrultusunda, kendi kültürüne hitap eden düzenlemeler yapması oldukça önemlidir. Oyun sokaklarına ilişkin düzenlemelerin çocuk gelişimciler, okul öncesi öğretmenleri gibi çocukla çalışan alan uzmanlarının görüşleri alınarak yapılmasının, oyun sokaklarının hem kullanımını hem niteliğini arttıracığı ve bu sayede devamlılığının sağlanacağı düşünülmektedir.

Oyun sokaklarının kullanımını arttırmak için öncelikle sokak sakinlerinin oyun sokağının varlığına ilişkin görüşlerinin alınması, oyun sokaklarının kullanımı ve korunması konusunda broşür, toplantı gibi farklı yollarla ailelerin bilgilendirilmesi oldukça önemlidir. Oyun sokaklarının amacına ulaşabilmesi ve kullanımının artırılması için seçilen sokaklarda ve çevresinde bulunan çocuk nüfusu göz önünde bulundurulmalıdır. Aynı zamanda ailelerin çocuk gelişimi konusunda bilinçlendirilmesi için oyun sokakları aktivite alanı olarak kullanılması önerilmektedir. Ancak bunun sağlanabilmesi için ve aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarını bekledikleri zamanlarda kullanabilmeleri için çeşitli oturma alanları düzenlenmelidir. Belirli zamanlarda oyun sokaklarında alan uzmanları tarafından çocuklara yönelik etkinlikler planlanmalı ve bu sayede oyun sokağının aktif bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Bu etkinlik planları yapılırken üniversitelerle işbirliği

içerisinde olunması durumunda bunun rahatlıkla sağlanabileceği düşünülmektedir. Önemli olan bir diğer husus ise oyun sokaklarının güvenliği için gerekli bir unsur olan trafik kontrolünün sağlanmasıdır. Mümkünse sokaklar tamamen trafiğe kapalı olmalı ya da en azından belirli saatlerde bu sokaklarda trafik durdurulmalıdır. Oyun sokaklarının devamlılığının sağlanması ve materyallerin bakım ve onarımının düzenli olarak takip edilebilmesi için oyun sokaklarının denetiminden sorumlu olan ve belirli aralıklarla oyun sokaklarının kontrolünü sağlayan görevlilerin bulunması gerekmektedir. Bunun da ötesinde zarar gören, kırılan ya da paslanan materyallerden kaynaklanabilecek tehlikeler için bu denetimler hayati bir öneme sahiptir. Oyun sokaklarında bulunan oyuncaklarda ve zeminde kullanılan malzeme güvenlik için bir diğer önemli unsurdur. Materyallerde metal ve demirden ziyade ahşap, plastik ya da kaplanmış metal vb. malzemeler kullanılmalı, oyun sokağının zemininde ise asfalt, beton, çakıl gibi sert malzemeler yerine kauçuk ve odun talaşı gibi hızı absorbe edecek malzemelerin kullanımı tercih edilmelidir. Oyun sokağında bulunan materyallerin doğru bir şekilde amacına uygun olarak kullanımına yönelik materyallerin üzerine oyuncak hakkında kullanım şekilleri, hitap ettiği yaşa yönelik bilgi veren etiketlerin bulunması oldukça önemlidir. Güvenlik önlemlerinden sonra oyun sokaklarında çocukların eğlenebilecekleri ve eğlenirken gelişimlerini destekleyebilecekleri materyallerin ve oyun alanlarının varlığı oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra oyun sokağında bulunan materyal ve oyun alanlarının sadece bir gelişim alanına değil birçok gelişim alanına hitap etmesi ve farklı yaş gruplarından çocukların güvenli bir şekilde bir arada oynayabilmeleri, oyun sokaklarının amacına ulaşması açısından önemli bir faktördür. Oyun sokağının çevresinde ve oyun sokağında kullanılan materyallerde canlı ve dikkat çekici renklerin tercih edilmesinin, oyun sokağının kullanımını arttıracak bir diğer faktör olduğu düşünülmektedir. Yukarıda sözü edilen oyun sokağına yönelik; gereken önlemlerin alınması, gereken düzenlemelerin yapılması, çocuklara güvenli ve gelişimlerini destekleyici alanların oluşturulabilmesi ancak alan uzmanları ile birlikte çalışıldığında mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Açık, Y., Gülbayrak, C., & Turaci çelik, G. (2004). Investigation of the level of safety and appropriateness of playgrounds in Elazığ city in Turkey. *International journal of environmental health research*, 14(1), 75-82.
- Aksoy, Y. (2011). Çocuk oyun alanları üzerine bir araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon illeri örneği. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3(6), 82-106.
- Altınçekiç, H., & Sarı, Y. (2005). Bartın kenti çocuk oyun alanlarının irdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University (JFFIU)*, 55(1), 33-46.
- Application conditions for the closure of roads for the purpose of children playing out (t.y.). Erişim tarihi: 20.10.2016, http://www.haringey.gov.uk/sites/haringeygovuk/files/appendix_1_play_streets_condition_of_application.pdf
- Bayhan P. & Artan, İ. (2009). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bulut, Z., & Kılıçaslan, Ç. (2009). Çocuğa özgüven kazandırmada önemli bir ilke; çocuk oyun alanlarında güvenlik. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(1), 78-85.
- Croydon play streets: A step-by-step guide to organising a play street in your area (2016). Erişim tarihi: 20.10.2016, https://www.croydon.gov.uk/sites/default/files/articles/downloads/Croydon%20Play%20Streets%20guide%202016_0.pdf
- Duman, G., & Koçak, N. (2013). Çocuk oyun alanlarının biçimsel özellikleri açısından değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1).
- Durualp, E. ve Aral, N. (2015). Oyunun türleri ve gelişimi. A. B. Aksoy (Ed.) *Okul öncesi eğitimde oyun* (s.s. 232) (2. Baskı). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Gören, A. (2016). Oyun sokağını iptal etti. *Sabah Gazetesi*. Erişim tarihi: 29.12.16. <http://www.sabah.com.tr/ankara-baskent/2016/11/12/oyun-sokaqini-iptal-etti>

- Kirazoğlu, F. S. (2012). *Fiziksel çevre-çocuk ilişkileri, açık oyun mekanları ve çocuk dostu çevre kriterleri üzerine bir değerlendirme; Bakırköy ve Beylikdüzü örnekleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Lacey, L. (2007). Street play: A literature review. Erişim tarihi: 20.10.2016. http://www.playday.org.uk/wp-content/uploads/2015/11/street_play_literature_review.pdf
- Leeds city council play street guidance and requirements (t.y.). Erişim tarihi: 20.10.2016, <http://www.leeds.gov.uk/docs/Playstreet%20Guidance.pdf>
- London Play (2014). *A guide to play streets* (2014). Erişim tarihi: 25.11.2016, http://www.londonplay.org.uk/resources/0000/1705/Play_Street_Guide_web.pdf
- London Play (t.y.). Play streets timeline. Erişim tarihi: 06.09.2016 http://www.londonplay.org.uk/resources/0000/2363/Play_Street_TIMELINE.pdf
- Mott, A., Rolfe, K., James, R., Evans, R., Kemp, A., Dunstan, F. & Sibert, J. (1997). Safety of surfaces and equipment for children in playgrounds. *The Lancet*, 349(9069), 1874-1876.
- Önal, S. (2015). "Çocuk oyun alanlarının tasarım açısından antropolojik perspektifle değerlendirilmesi", 4. Biyolojik Antropoloji Sempozyumu, 26-28 Ekim 2015, Ankara.
- Özgüç, İ. M. (1998). Oyun bahçelerinde tasarım ilkeleri. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası İstanbul Şubesi*, 5(15-16).
- Özgüner, H., & Şahin, C. (2009). Isparta kent merkezindeki çocuk oyun alanlarının mevcut durumu ve çocukların bu alanlara karşı davranış biçimleri. *Turkish Journal of Forestry| Türkiye Ormanlık Dergisi*, 1, 129-143.
- Özservet, Y.Ç. (2015). "Geleneksel Çocuk Oyunları İçin Sokak Temelli Geleneksel Oyun Alanlarının Yeniden Keşfi", I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun ve Oyuncakları Kurultayı Tam Metin Bildiri Kitabı İçinde, 14-17 Mayıs 2015, Pegem Akademi, Eskişehir 2015, s.264-269
- Playing Out (2014). How to organise playing out sessions on your street - a step-by-step manual. Erişim tarihi: 20.11.2016, <http://playingout.net/wp-content/uploads/2014/01/Playing-Out-manual-Feb-2015-reduced-size.pdf>
- Playing Out (t.y.). *Frequently asked questions*. Erişim tarihi: 20.10.2016, <https://www.croydon.gov.uk/sites/default/files/articles/downloads/playstreets-faq.pdf>
- Ridgers, N. D., Stratton, G., Fairclough, S. J., & Twisk, J. W. (2007). Long-term effects of a playground markings and physical structures on children's recess physical activity levels. *Preventive medicine*, 44(5), 393-397.
- Robitaille, Y., Laforest, S., Lesage, D., Dorval, D. (2000). Search for a simple means of identify dangerous surfaces under playground equipment. *Journal of Safety Research*. c.31, s.25-38.
- Şişman, E. E., & Özyavuz, M. (2010). Çocuk oyun alanlarının dağılımı ve kullanım yeterliliği: Tekirdağ örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 13-22.
- Şişman, E. E., Erdinç, L., & Özyavuz, M. (2010). The evaluation of the playgrounds in respect of child safety: Tekirdağ (Turkey). *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 141-150.
- Tuğrul, B. (2015). Oyunun gücü. A. B. Aksoy (Ed.) *Okul öncesi eğitimde oyun* (s.s. 213) (2. Baskı). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Türkan, E. E. (2010). *Balıkesir kenti çocuk oyun alanlarının irdelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- US Consumer Product Safety Commission. (2010). *Public playground safety handbook*. Government Printing Office.
- Useful documents for organising a play street in Croydon (2016). Erişim tarihi: 20.10.2016, https://www.croydon.gov.uk/sites/default/files/articles/downloads/Useful%20Documents%20for%20a%20Play%20Streets%20guide%20Mar%202016_0.docx
- Uysal, A. B. (2015). Çocuk oyun alanlarının geliştirilmesinde bir yerel katılım deneyimi. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi-Megaron*, 10(3).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin

Yayıncılık

Yılmaz, S., & Bulut, Z. (2003). Kentsel mekanlarda çocuk oyun alanlarının yeri ve önemi: Erzurum örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 158. Erişim tarihi: 20.10.2016, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/158/yilmaz.htm.

Yılmaz, S., & Bulut, Z. 2007. Analysis of user's characteristics of three different playgrounds in districts with different socio-economical conditions. *Building and environment*, 42, 3455-3460.